

dva, ktera sta mi obá po dvakrat rojila in prav moshne roje imela. In takó fim vse svoje matize in is Lafhkiga pripeljane zhbele k veliki korifiti obernil.

Ref je, de se ne dajo vse matize pri shivljenju puftiti; vender sa mlade in plemenite bi imel umni zhbelaar vselej fkerb imeti, de bi si jih ohranil, kér dobro vé, de flabe, stare matize zhbele ne terpé, ampak jo fame umoré in si drugo mlado saleshejo. —

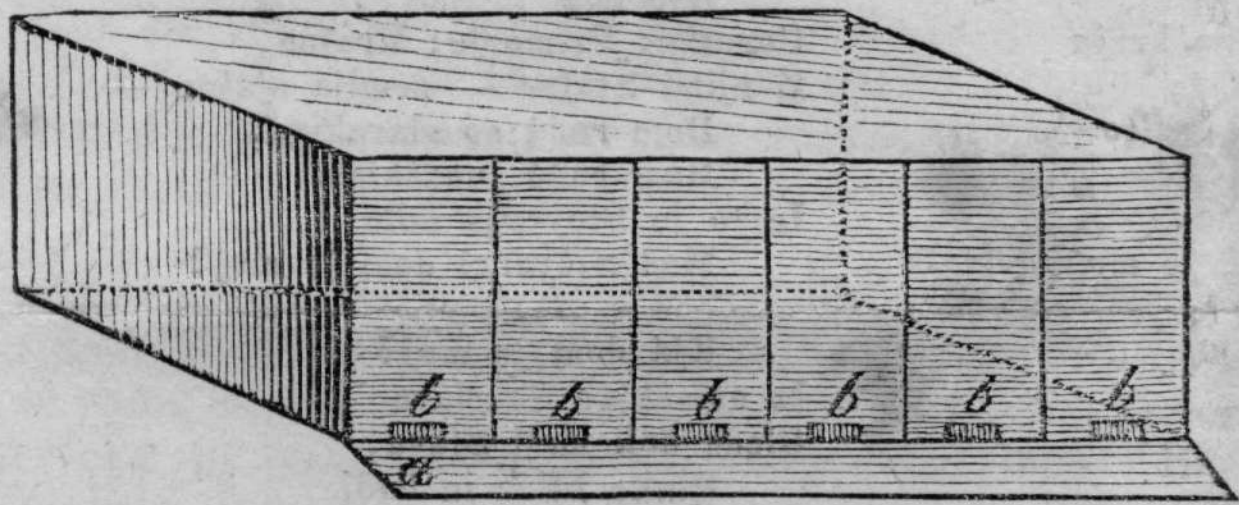
Kakor v letu 1840, ravno takó fim odflej vfako leto s zhbelaami ravnal; ne morim jih nikoli, temozh kolikor je mogozhe tiste, kterih fterd na Lafhkim poprodam, v prasne panje preshenem, domú pipe-ljem, in k domazhimu plemenu pridenem, pošébnó takrat, kader je mozhirna jefen veliko zhbela pokonzhala. Pa tudi nove panjove is njih delam, kakor fim she popred povédal.

Pretezhena jefen je bila fkorej ravno taka, kakor v letu 1840; v fefkosi je deshevalo in povodnje so po zestah in drusih krajih prav gerdo rasgrajale; tudi pretezheno jefen fim mogel fterd na Lafhkim poprodati, veliko panjev potergati in s nekimi od ondod pripeljanimi matizami in zhbelaami she takrat sa dobro in obilno pleme fkerbeti.

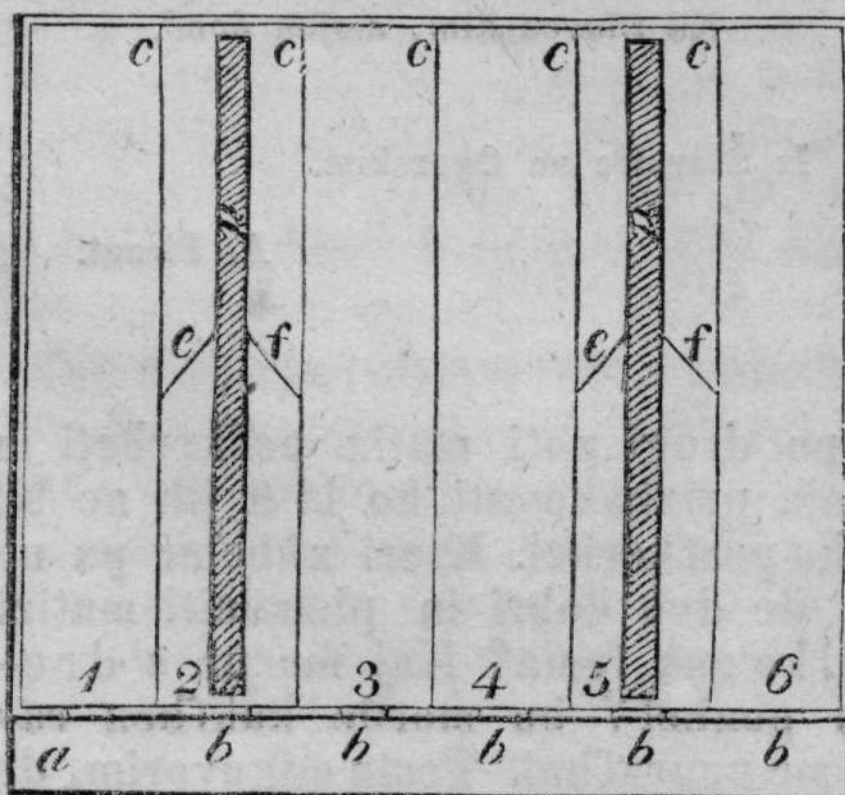
Kdor bo v ti rezhi v moje ftopinje ftopal, bo vidil, de bo dobro opravil.

Anton Komaz, kurat v Seduli.

De bodo pa nafhi bravzi ta popis loshej rasuméli, jim tukaj podobo imenovaniga panja na ogled postavimo; namrezh v podobi **I.** zel panj;

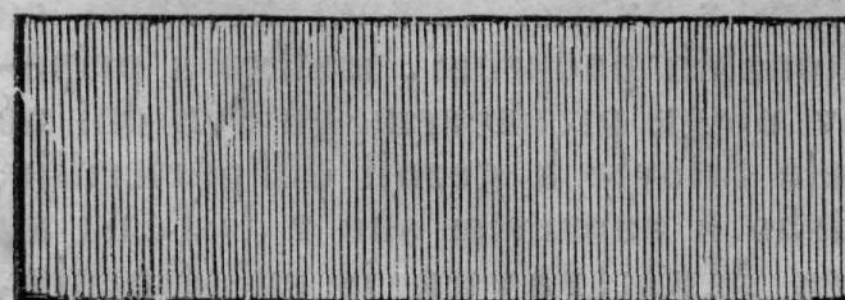
I.

II.

III.

IV.

v podobi **II.** pa narif panjeviga *stafisha* (Grundriss). Zherka **a** na podobi **I.** in **II.** kashe letavne ali spodnje dilo; zherke **b** pa kashejo letavne luknjize; zherke **c** na podobi **II.** kashejo srednje tanjke dilize, ki en predalzhik od drusiga lozhijo; zherke **d** pomenijo *fatovje*, zherke **e** in **f** klinzhike, s kterimi je fatje v predalzhikih podperto; fhtevilke 1, 2, 3, 4, 5, 6. kashejo *majhne konzhnize*, sprednje s letavnimi luknjami. Podoba **III.** kashe sprednje (svunajno) konzhnize, ki je takó dolga, kakor je panj fhirok, s letavnimi luknjami, ktere morajo luknjam malih konzhniz na tanjko primerjene biti; ta konzhniza je raslozhno pomalana. Podoba **IV.** kashe *sadnje* (svunajno) konzhnize, ktera mora tudi takó dolga biti, kakor je panj fhirok.

Avstrijanska obertniska razstava.

(Dopis iz Dunaja. *)

Obertniska razstava na Dunaju je od 15. Velkitravna odperta in občinstvu na ogled stoji, kakor je bilo že v 49. listu Novic 2. tečaja oznanjeno, ki so Slovenske rokodelce večkrat opominovale, de bi to lepo priliko, svoje izdelke tudi v sercu Cesarstva, na Dunaju, svetu pred oči postaviti, nikar ne zamudili. V sedanjih časih, kér pod oljko blagiga mira umetnost in znanost, kmetijstvo, obertnost in trgovina takó čversto napreduje; kér so ljudje na svetu bolj in bolj spoznavati začeli, de le na krepki, v izobraženju ljudstva vterjeni pridnosti in delavnosti, narodna slava, sreča in blagostanje leži; kér se narod z narodam skuša in za prednost v obertnosti in trgovini poganja: je gotovo ta razstava za avstrijansko Cesarstvo veliko pomenljiva pergodba.

Lansko leto so bile občinske obertniske razstave na Pruskim in Francozkim; v drugih deželah, kakor na Španskim in Angležkim so tudi namenjene; zatorej se čuditi ni, de se je glas od avstrijanske razstave po celi Evropi razširil, in de dan na dan veliko ptujcov na Dunaj prihaja, z lastnimi očmi prepričati se, kaj in koliko Avstrijani zamorejo. In zares se zamore od našiga cesarstva, ki je v prirodnih, to je v nezdelanih pridelkih takó bogato in v vsih treh kraljestvih stvarstva mnogoobsežno, tudi gledé obertnosti njegove, kaj velikiga perčakovati — in hvala naši vladi in marljivosti naših rokodelcov! to se pa tudi najde. Akoravno obertnost ne hiti v enaki meri naprej po celim Cesarstvu, je vender sosebno odkar so v mnoge fabrike mašine vpeljane in odkar se je bolj na razdelitvo posameznih del med delavce paziti začelo, večidel visoko stopnjo dosegla. Kolikor več se mašine potrebujejo, toliko bolj se človek v svoji prirojeni vrednosti kakor gospod prirode pokaže, čigar zaukaze ubogati, čigar namere ona ko silna pomočnica podpirati mora. Kar pa delitvo dela zadene, um in skušnja kažeta, de fabrike, v kterih se vsak delavec le z izdelovanjem eniga dela peča, zavoljo zadobljene v svojim delu posebne ročnosti, gibčnosti in hitrosti, zamorejo toliko blaga in take ličnosti izdelavati, kolikor bi se popred nobeden ne bil le upati prederznil.

(Dalje sledi.)

Popis letašnjiga zbora c. k. kmetijske družbe v Ljubljani 7. dan Velkitravna.

(Konec.)

Nadalje je gosp. Dr. Šubert razne kmetijske skušnje na znanje dal, ktere je vlani na družbnim vertu na Poljanah delal. — Gosp. Dr. Orel, oskerbnik Francoviga dvora na Ljubljanskim močirju, je lansko obdelovanje tega zemljiša razložil. Drugo pot bomo kaj več od tega govorili. — Gosp. Dr. Biatcovski je sredstvo perporočil, s kterim bi se dale krajnske vina poboljšati, ktero po svetu gosp. Mih. viteza Pagliarucoviga v tém obstoji, de se moštu po primeri cukra pridene, ki je iz krompirja narejen. Gosp. Oto grof Barbo Vaksensteinski in pa gosp. fajmošter Vertovec sta rekla: práv je, de se tudi ta pomoček poskusi,

*) Častiti gosp. E. R. so nam z pričujočim dopisam zlo vstregli; práv ljubó bi nam bilo, ko bi nam hotli večkrat za Novice kaj pisati.

českiga kolovrata prepričati, je unidan krajnska kmetijska družba svoji častiti sestri v Zagreb (česki kolovrat poslala *), de bi ga tudi naši dragi sosédje na Hrovaškim poskusili, in če ga bodo poterdili, de bi ga tudi po deželi vpeljali. Morebiti bo zamogel razumen Doll take kolovrate po ceni delati.

Poslednjič moramo pa še enkrat opomniti, de so grebeni (češalji) nar važniši reč pri českih kolovratih, z kterimi se zamorejo omikane ohlance in hodnik (kučina) skorej kot praznje presti. De bi se pa hrovaške predice českiga kolovrata ročno poprijele, je nar prvič potreba, de bi vidile, kakó de se rabi, ker brez podučjenja ni mogoče vsiga razumeti. Iz serca radi bi jim njegovo rabo pokazali. Dr. Bleiweis.

Avstrijanska obertniska razstava.

(Nadalje.)

V raznih rokodelih iz ovčje volne, pavole in iz prediva veliko slovó: Česka, Moravska, Šlezka, spodna Avstrijanska in druge dežele; v predenju in tkanju svile pa Laške dežele in Goriške okolišine, od kodar se to važno rokodelstvo bolj in bolj v druge strani cesarstva razširja; kar železnino vtiče, bodi lito železje, bodi plahovina, žica ali čubežen, puške, sablje, serpi in kosé in druge rezne orodja, so posebno imenitne Čehija, zgorna in spodna Avstrija, Štajerska, Koroška, Krajnska in Ogerska dežela; steklarija vsake baže, zerkala, posode iz porcelana in lončarske reči se na Českim in na Dunaju naj lepše izdelujejo. Letó obetavno razcvetanje domače obertnosti se mora posebno naši, za srečo svojih podložnikov neprejenljivo skerbeči vladi pripisati, ki želno nameruje narodno obertnost povikšati, bodi z vpeljanjem in obdarvanjem raznih šol za obertnost in umetnost, kterim so večidel bogate nabere izgledov pridane, bodi z delitvo predpravíc, z podpiranjem obertniskih družb, z oskerbljenjem teržiskih potov, železnih cest i. t. d. De je pa to prizadevanje visoke vladije lepi in častni vspeh doseglo, glasno dokazuje letašna obertniska razstava na Dunaju, ki je zopet k večimu oživljenju obertnosti, k obdarvanju in počastenju obertniske pridnosti in znajdljivosti napravljena. 15. Velkitravna so se presvitli Cesar z sl. Nadvojvodam in visokim dostojnikom v razstavno poslopje podali, kjer Jih je meščanska straža (Bürgermiliz) z napevam deželske pesme sprejela; potem so razstavo pregledali, in očitno pokazali, koliko jim na krepki obertnosti leži in koliko njene izdelke cenijo. Kakor hitro so visoki ogledovavci odšli, je občinstvo smelo svobodno pristopiti. Cela razstava obstoji iz 48 shramb, od kterih so ene v Politehniku (mnogonaučni šoli), druge pa v leseni, 55 sežnjev dolgi, in 30 široki, umetno izpeljani in olišpani pristavi. — Pervi vtisek na vstopivšiga ogledvavca je zares veličavsten, naj se pazi na jasnost in svitlost razpoloženja, ali na raznost in mnogostranost izdelkov, ali na zdelanost posameznih reči. Pa tudi kolikor velik je prostor, vender zmiram vrè od množice vsaciga spola in reda; tu učeni prebirajo in pretresajo vse, de bi zamogli čez celo razstavo spodobni razsod izreči; tam rokodelec predložene izdelke svojim primerja in se tako uči; kupec preiskuje in si zbira, iz kteriga kraja bi bolj blago dobival, in po mojstru poprašuje; ptuji ogledovavec, ki je željan, kar je Avstrijanskiga zasmehovati, tu vmolkne; domačimu radostni up na lepo prihodnost dušo napolnuje.

(Dalje sledi.)

V jamo pade, kdor jo drugimu kóplje.

(Konec.)

Po prejeti zapovedi se Lamprin, globoko v dušo ranjen, molcé oberne, cesarsko izbico zapusti, ter se brez odloga na pot podá. Čudne sanje, divje bledenje vročinske bolezni se mu zdi, kar je vidil in slišal in mislil. Žalost, groza, tuga in strah mu serce topijo, nerazumlive prigodbe zadnjih dni, zmešano govorjenje pretečenih praznikov, znamenja očitne cesarske nemilosti mu po glavi kakor gromonosni oblaki blodijo. Na persih mu leži neka neznana teža, kakor žareča železna gruča. V neprevidlivi mrak sta zavita um in pamet. Svest si lastniga djanja ni. Takó brez ozira, brez deležnosti lepe pomladanske nature, korači po krasni bujukderski dolini, namembi svoji nasprot. Če bolj se zverinjaku bliža, tem več se mu noge šibijo, tem več teža naraša svojiga serca. Zdaj stoji v neizrekli britkosti tik bujukderskiga loga, od kteriga je večkrat svoje keršanske znance govoriti slišal. Brez volje in zavedenja, kakor od skrivne oblasti tiran, se iz pota med drevje zavije, in preden svoje djanje prevdariti more, se v kapelici pred sveto podobo znajde.

O, ti, samotnih svetiš sladka angelska sapa, ti, veže Božje čudodelni duh! Kdo vaji pozná, kdo vaji razumi, dokler se vajniga neprecenliviga zdravila v grenki britkosti temnih osod deležen ne stori? V migleju čuti Lamprin serce svoje ohlajeno, na koléna pade, solze se mu s curkam po licu vlijejo, do živiga ganjen globoko zdihuje, in takó serčno, takó pobožno, takó čisto moliti začne, kakor je nekđaj molil v jasnih letih svojiga detinstva na koreirskim otoku v družbi svoje mile, v Bogu spijoče matere. V serčnim objoku svoje dozđajne slepote, v kteri je iz človeške boječljivosti pred zasramovavcam keršanske vere svojiga mojstra zatajil, terdno sklene, po spolneni zapovedi Sultanu vse na tenko razodeti, kar njegovo vero in žlahto tiče, čeravno bi mu za življenje iti imelo. Takó v Boga zamišleniga na enkrat čuden, iz bližniga zverinjaka šumeč hrup zadene, in iz globokiga zamaknenja zbudi. Gromsko rjavenje, divje lajanje, strašno tulenje se čuje, kakor ob času pitanja gladnih zverin, kakor de bi se medvedje, volkovi, in risi za najden plen prepirali in klali. Zdaj se Lamprin spomni Sultanoviga povelja, na noge skoči, ter se vpoti z olajšano dušo urno proti cesarskimu zverinjaku.

Na zverinjaškim mostovžu najde Lamprin vikšiga vratarja v družbi njegovih hlapcov, ter ga po zapovedi praša, če je ris napitan. Vrtar se globoko priklone, v prostrano okroglo dvoriše iz mostovža pod-se pokaže in reče Lamprinu, de nej le sam pogleda. Lamprin pobesi oči — strašen vid! — kaj zagleda? Krog in krog po pesku stojé divje, razkačene pošasti medvedov, šakalov, leopardov in drugih zverjakov, proti sredi dvoriša obrnjene, na sredi pa sedi s pisanim gorečim pogledam vpijanjen numičanski ris, s kervavimi sprednimi tacami raztergano truplo na tleh tišéc, v žrelu pa nepodobno človeško glavo na kviško moléc. Nahip Lamprin odtergano glavo spozná, spozná krasne oblačila semtertje raztrošene, in kakor od strele vdarjen zavpije: Hasan Kizlaraga!

Vikši vratar potem Lamprinu pové, de ga je Sultan zadniga bajramskiga večera k sebi poklical,

*) Gosp. Zavinšek so že poprej tudi novi Ferlanov kolovrat za hrovaško-slavonsko kmetijsko družbo v Zagreb peljali.

jo: krüh da moč! Ktera je resnična? Vsaka po svojim: vino res človeka razveseli in pokrepča; vonder brez kucha bo malo teknilo, se še ne bo lahko pilo; veliko ljudi pa, ki vina malo pijó ali celo nič, so pa močnejši korenjaki, ko semtertje vinopivci. Pa za letó naj ne bo z nikomur prepira. To pa vonder je žalostno, de kër v vino toliko se zanašajo, kjer je domá, večkrat z njim si škodo napravijo ne le po nezmernosti, ampak posébnó v boleznih. Bodi si bolezin še takó huda in vročinska: „le vino pij, bo gotovo boljši“, mu pravijo. In bolnik, če ravno se mu ne poljubi, kër natora sama se zoperstavi in kaže de ni za-njo, se vonder sili — bolézin pa huji postane, in še smert pernèse. Dobro vedó, de voda še v čevlje ni dôbra; pazabijo pa, de vsak sod vina ne derží, in de ni vsak meh dober za-nj, in torej tudi ne vsak želodec. Verjemite, ljubi kmetje, saj nekoliko svetovanju zdravnikov; saj vonder ni vsaka njih beseda napačna.

Pravijo tudi: Vino nam da denár! Res, de ga da, pa včasih več drugim, kakor delovnemu kmétu. Koliko truda vonder vinograd potrebuje! kakó po redkim se z dobrim pridélkam obnèse! koliko vina zastónj potéče, kër ga že vsaka plevica, ki jo kmet najme, hoče piti! Takó se v zadnje ne dobi vselej toliko denarja iz njega. Pa zató naj ne bo prepira. Drugo pa je huji. Úbožni kmetič, kër se na vino zanaša, vzame v potrebi, ali še brez potrebe, per bogatincu dnarja na posodbo, rekoč, de bo z moštam plačal. Posojevavec, ki se tukej imenuje namoštnik, v jesén pride, pipo ali cev nastavi, in toči, dokler se njemu zdi, in ceno vina vzame, kakor sam hoče; ubogi vinorednik pa ne vé, ne koliko je dolžán; ne koliko je plačal; le vina mu malo ostane, in morebiti mu v zadnje še vinograd prodajo. Ne bodite neusmiljeni, kateri ste bolj premožni, ne krivični; vi reveži pa tudi bolj rajtajte in prevdarite, in si bolj po pameti pomagajte. P.H.

Avstrijanska obertniska razstava.

(Nadalje.)

Največ se znajde razno izdelane železnine, ki jo je okoli 300 rokodelcov poslalo, med katero se posebno velike mašine, dva lepa izdelana parovoza (locomotiv) iz cesarske fabrike in druge reči vidijo; tudi se dobé orala (drevesa) cele iz železa, ki so tako pripravne in lahke, de bi zaslužile našim poljedelcam priporočene biti; potem je pa tudi dovelj rokodel iz volne, pavole, iz prediva in svile; vsake baže sukna, platna, mnogobarvni praprogi (Teppiche); dovelj je mnogoverstnih izdelkov iz stekla (gláza), ki so na več krajih na ogled postavljene in takó z svojo ličnostjo, svitlobo in živimi barvami celo razstavo ozalšujejo; dovelj je usnja, mašin, muzičniga, matematiškiga in kemijskiga orodja. Naša namera ni, celo razstavo na tanjko popisati; kolikor jih je pa iz vsih dežel avstrijanskiga cesarstva do 20. Velkitravna poslalo, pokaže sledeči pregled: iz zgorne in spodne Avstrije 1102, iz Lombarške in Beneške dežele 68, iz Štajerske 67, iz Tirolske 56, iz Ogerske 38, iz Sedemgraške 14, iz Česke 206, iz Moravske in Šlezke 115, iz Ilirske 41, iz Galicije 15, iz Granice 6, iz Dalmacije 6. Splohni znesik 1734. Iz tega se vidi, de je naše kraljestvo Ilirija le malo poslalo in iz teh 41 je samó 10 Krajncov. Kakó, de niso Slovenci serčniga nagovora Novic poslušali? in de je posebno iz tistih, ki so na zadnih razstavah v Celovcu, Gradcu in v Ljubljani

zlate, sreberne, bronaste svetinje ali pa pohvalne pisma zadobili, jih tako malo svoje počastene izdelke v red občno-avstrijanskiga blaga postavilo? Bodi nemarnost, bodi ponižnost v temu kriva, obé ste lastnemu dobičku rokodelcov, časti Slovenje in celimu Cesarstvu v škodo. Preljubi Slovenci! časi so se premenili, posebno pa je devetnajsto stoletje čisto novo podobo življenja in ljudskiga gibanja seboj prineslo; zdej veljá drugi skok! Dušne orodja, um in pamet v današnjih časih slové: z temi se življenje ozalša, njegove težave polajšajo in priroda (natora) primore, človeškim potrebam služiti. Živali znajo danes to, kar so pod Adamovim gospodarstvom znale; človek pa zmiram naprej gré, in tistiga na zemlji ni, ki bi mu rekel: „do tlè, in ne naprej!“ Kdor pa z to derečo reko ne plane, na samotnih otokih žalosten zastaja. Zatorej, ljubi Slovenci! ki imate pod varstvom visokiga Nadvojvoda Joana obertnisko družtvo, kmetijsko družbo, ki imate za srečo in blaženost domovine vnete rojake; ki vam je lepa zarja izobraženja v „Novicah“ zasijala, ktere vam moči prirode razlagajo, vzroke zastale obertnosti razodevajo, ktere vam sredstva ponujajo in pokazujejo stan svoj poboljšati, bodi v boljšim obnašanju s predivam, ali v sviloreji, ali v bolj primernim oskerbovanju sadja, vina, živine i. t. d. ne pustite vse te zlate svete biti glas vpijočiga v pušavi; ampak pazite in slušajte, de bode vsaka k vašimu pridu izrečena beseda naših Novic na rodovitno zemljo padla in tako stoverstni sad doprinesla! — Ali čas je, se zopet k razstavi obertni.

(Konec sledí.)

Pogovor

kmetihkiga ozheta s svojim naravoflovja suzhenim linam, v mezu Roshnizvetu.

Š. Šlifhati je, de je v nekterih krajih she tozha pobila.

O. Šo fe she ljudje kaj samerili zopernim babam, de fo fe nad njimi rasnofile.

Š. Ali imate tudi vi fhe to babjo véro, de zopernize tozho delajo?

O. Nikoli fhe nifim drusiga miflil.

Š. Od kod pa véfte, de zopernize tozho delajo? Ali vaf morebiti vafhi duhovni uzheniki takó uzhé?

O. Nafhi gospodje naf tega ne uzhé; marvezh smirej pravijo in fhe zló pridigvajo, de zoperniz ni; pa le teshko jim to verjamemo.

Š. Sakaj pa ne?

O. Sató, kër miflimo, de nam v ti rezhi nozhejo refnize povedati. Šaj fe bojè fholarji v ofmi fholi, ktero fim she vezhkrat flifhal zherno fholo imenovati, uzhé zopernije, pa tudi obljubijo, nizh od tega ne povedati.

Š. Kdo vam je pa to neumnost povédal? Šaj fim vender tudi bil v ofmi fholi, pa nizh ne vem od zopernije, in nikoli fe je nifmo uzhili. Uzhili smo fe le tife postave, po katerih natora v svojih delih ravná, in kakó fe njene dela sposnati in raslagati samorejo, med drusimi tudi, kakó de fe naredi tozha, pa ne, de jo narejajo zoperne babe. Tudi vafhi uzheniki fe nifo drugazhi uzhili in tudi vaf drugazhi uzhiti ne morejo. Ako bi drugazhi uzhili, bi vaf goljufali, kar fe od njih ne sme mifliti.

O. Ako ni zoperniz, de bi delale tozho; sakaj pa oblakam fheljajo, kader fe napravlja k hudimu vremenu? ali ne sató, de zopernize odganjajo?

Briáreja *) storóčniga si vkrótil,
Močirje vekolétno je pregnáno,
Meglò slovó si vzét' od nas zarótil.
Z mostóvmi zálšas nòvimi Ljubljáno,
Bogástva víre nòve ji odpéras;
Sercé za célo je dežêlo vžgáno.
Kmetíjske družbe ud nje zbor podpéras,
Podpéras z njim domáče Ti »Novíce«,
Zahvale vsih Slovéncov si nabéras,

Ki bratov tihotijo zabavljíce,
De smo zarés mi Kranjci pozabili
Že Slave mátere, nje govoríce,
Ki stála v brán je Atilovi síli,
Ki preživéla mnóge je naróde,
Ki naj napréj ohrani Bog jo mili!
Zató naj 'Ti zahvála naša bóde
V del Tvójih naj spominj Ti tá bo čása,
Pi domorodec zdrávje 'z té posóde!

Naj Tvójih dní števílo se naráša,
Naj vse britkósti Têbi Bog odvérne,
Vsih méstnjanov je, in je prôšnja naša,
Podóbo Tvójo, ki se zdej odgérne,
Částí naj pòzni vnuk, Nepozabljvi!
Ko dávno bómo róp mi zêmlje černe,
Ki klícemo iz serca: Bog Te žívi!

*) Briarej, velikan, je imel po gerški pravlici 50 glav in 100 rok.

Kaj je živini po leti nar bolj potreba?

Vročje poletje živini veliko bolezin naključí. Ložej je pa večkrat bolezin odverniti, kakor jo ozdraviti. Zatorej je po leti nar bolj skerbéti, de živina pomanjkanja hladne pijače nikoli ne terpi. To je poglobitna reč za odvernjenje marsikake bolezni, ktere včasí vsi zdravniki skupej premagati ne morejo. Strašni vrančnji prisad (Milzbrand) poterdi resnico mojih besedí.

Kdor je v stanu, ob hudi vročini svoji živini vsak dan kako pést solí med pijačo dati, ta pa še bolj storí in zares živini zdravje v kri vljiva.

V hudi vročini je tudi dobro, živino večkrat kopati; pri tem se mora pa na to paziti, de živina ni od dela vroča in pòtna. Kjer kope ni, naj jo včasih z vodo po celim truplu polivajo, kar živino po leti poséбно oživí.

Soparčni hlevi nej bodo odperti, de uboga živina vročine nepotrebno ne terpi in ji čistiga zraka ne manjka.

Zraven suhe klaje živini tudi zelenjave dajati priporočimo vsim kmetam.

Pretežke dela so živini v hudi vročini grozno škodljive. Kmetovavci! verjemite mojim besedam, de se ne boste prepòzno za ušesi praskali.

Dr. Bleiweis.

Kakó se da sadje čez zimo ohraniti?

Kdor nima taciga kraja, kamur čez zimo hud mraz ne zahaja, ne more nikakor sadja čez zimo ohraniti, kér mu ga hudi mraz kmalo pobêre, dostikrat na enkrat v enim dnevu ali v eni noči.

Klet ali shramba za sadje nima pa tudi pregorka biti. Če je pregorka v nji sadje prehitro dozori; torej se tudi dolgo časa hraniti ne da, temuč se mora, de pod škodo ne gre, urno pojesti ali pa poprodati.

To, kakó velik hram se mora za sadje napraviti, se po sadju razsodi, več ko je sadja, večí mora shramba za-nj biti. Razun tega mora tudi obilo pripravnih predalov ali polic imeti, ktere so po čevlju ali pa po poldrugi čevelj ena od druge napravljene.

Predej se sadje v imenovano shrambo dene, se mora vse obtolčeno, obtisnjeno ali objedeno, odbrati, drugo pa, potem ko se je po potenju zopet osušilo posameznim po policah lahko eno zraven drugiga razstaviti. Če je pa sadje práv žlahtniga plemena, se ne sme sad sadu tišati. Kjer pa v več krajih nimajo také prostornih shramb, ondi naj po dva ali pa tudi po tri sade na policah eniga verh drugiga položijo.

Sadje se mora v hramu nar manj vsak teden enkrat skerbno prebrati, in kar je še semtertje obtišaniga ali ognjitiga, odbrati; zakaj gnjilo sadje kmalo tudi zdravo oskruni, de gnjiti začne.

Pri začetku zime se morajo okna ali druge luknje in špranje, skozi ktere zrak vleče ali sapa v hram piha, zapreti in dobro zamašiti, de mraz

va-nj ne zaide. Noter in vùn gredé se morajo clo vrata hitro zapirati, de gorkeji ali mokrotni zrak h sadju ne dojde. Sadje mora vedno enako mero gorkote in mraza imeti; in ravno v tem je prava umetnost in skrivnost sadje dolgo ohraniti.

Pri hujim mrazu se mora sadje iz premerzliga hrama v topleji klet prenesti, ali pa z slamo 6 do 8 palcov na debelo pokriti, de se pred mrazam obvarje.

Žlahtne jabelka in hruške se nar ložej v prostornih skrinjah v ovseni slami ohranijo. Ako jih hoče kdo v daljne kraje poslati, jih mora posameznim v popir zaviti.

Kdor hoče nar bolji sadje jesti, mora čakati, de se do dobriga vleží. Duh in farba mu bosta tega nar bolj razodéla, kdaj je sadje popolnoma zrelo. Hruške so večidel takrat nar bolji, kader se njih serdica pod palcam vdajati jame. Skorej ravno taka je tudi pri jabelkih. Kdor nemore dočakati, de bi se sadje vležalo do dobriga, bo gotovo tudi dostikrat slabe jabelka in hruške grudil, ktere bi bile prav dobre, če bi jih bil le dalje v meči pustil, dokler bi ne bile popolnoma dozorele.

Od druge strani je treba ravno také paziti, de sadje prezrelo ne postane, če se to pripeti, na enkrat vso dobro slast zgubi. Prezrele jabelka jamejo, ako predolgo ležé, znotrej gnjiti, niso dobriga pokusa, hruške pa postanejo močnate in zgubijo vso slast. Vsaka reč ima svoj čas; ravno také tudi sadje.

Nekterim jabelkam, poséбно pa gambovcam (mušanekarjem), se zamore práv prijeten duh nakloniti, če se kake tedne, predej se jedó, v kako škatlo denejo, in na suho bezgovo cvétje postavijo.

Kutne se morajo, kakor hitro se iz drevesa vzamejo, na solnce djati, dobro obrisati, od drugiga sadja odločiti (kterimu duh od kutin škodje) in potem na suh kraj prinesti, in pred ko se da porabiti; zató, kér se ne dajo dolgo časa hraniti, temuč kmalo gnjiti začno.

Avstrijska obertniska razstava.

(Konec.)

Iz Krajnskiga so poslali: Sladkorna fabrika v Ljubljani več sort sladkorja (cukra); od Zagorske fužine se vidi tu mnogo rudarskih pridelkov, cinka, glina, opeka, premoga; od Antona Zamasata iz Ljubljane 3 bronaste mašine, ki od njegove umetnosti častno pričujejo; Anton Loker iz Krajnja in Anton Globočnik iz Stražiša poleg Krajnja sta poslala prav prav lepih žimnatih sit in drugih žimnatih izdelkov v razstavo; Janez N. Dolenc iz Ipave je poslal več steklenic dobriga vina; Juri Blažir iz Garjuš pa krajnskih dimk ali faif; M. Primožič od sv. Katarine poleg Teržica pa furnirov. Imenitna fužina kneza Turjaškiga v Dvoru zraven Žužemberka je po-

slala raznih izdelkov iz litiga železa, peči, Kristusovo podobo na lesenim križu, i. t. d.; in slavne Cojzove fužine iz Bohinja razne šeleznine, ktera je clo po ptujih deželah visoko čislana.

Kakó je vender, de iz Teržiča, kteriga obertnost je bila ni davnej v Novicah po vrednosti in zaslugi povikšana, se clo nič na razstavi ne najde? Spodobilo bi se bilo, de bi Teržičani bili posebno veliko svojih izdelkov na Dunaj poslali! Iz Koroškiga se vidi sila veliko izdelkov iz železa, svinca, dalje žlahtne sukna slavne Morove fabrike, zerkala in nespredena svila. Iz Gorice so poslali dosti lepe svile predene in nepredene, usnja, mila in sladkorja; iz glasovitne fabrike v Ajdovšnji pavolne preje; iz Tersta razniga mila, sveč in remenarskih izdelkov. Iz slovenskiga Štajerja se vidijo lepi izdelki iz stekla; ena britka martra iz bronza; vinski cvet, rum in brinovec; žlahtne vina iz novih tert od presvitliga Nadvojvoda Ivana, i. t. d.

Obertniska razstava bo do 15. Maliserpana terpela. Tistim, ki so posebno lične in za tergovino važne dela poslali, se bodo zlate, sreberne in bronaste svetinje podelile, ali pa častna pohvala; k temu namenu je posebna c. k. komisija zložena, ki ima vse izdelke pretehtati in po zaslugi in pravici razsod višjemu mestu izročiti. Nadjamo se, de bodo mnoge zapreke obertne pridnosti, kakor slabe ceste; pomanjkanje tergovine, prepir in svaja med stanovniki v enih krajih, posebno pa neznanstvo, ki med prostim ljudstvom globoko tiči, in ki je korenina zlega, sečasoma zginile in se poravnati dale; upamo, de bo posebno tudi ta občinska razstava dobri sad prinesla, takó de se bodo čez 5 let v drugi razstavi očitni napredki pokazali. To je in mora biti resnična želja vsakiga, ki svojo domovino ljubi in jo v sercu nosi!

E. R.

Kerčmarji! bodite priljudni in postrežni.

(Opomba na kerčmarje (birte) po deželi).

Naša ljuba domovina, akoravno majhna, je vunder z tolikanj krasnimi in imenitnimi natórnimi rečmi obdarovana, de se zamore práv lahko z vsako drugo deželo meriti. Resnico teh besedi so že dostikrat mnogi imenitni ptujci, ki so našo deželo obiskali, spoznali in tudi očitno poterdili. Le škoda, de več ptujcov v naše lepe kraje ne zahaja, kar bi ne samo znanost in čast domovine še bolj povzdignilo, ampak tudi — kerčmarjem obilno dobičkov doneslo.

Z težkim sercam pa moramo reči, de slišimo popotnike práv pogostama z besedo in v pisanju tožiti, de so kerčme še clo po velikih cestah večidel slabe, premalo snažne in de niso kerčmarji prijazni, priljudni in postrežni, kakor bi imeli biti. Ta hudí razsodik ne zadene sploh vsih kerčmarjev po deželi, najdemo sèmtertje tudi marsiktere vse hvale vredne kerčme, ampak le tiste nemarneže, kteri so srovi in zarobljeni, in bolj za pastirje, ko za postrežbo ljudi vstvarjeni. Vémo, de se od vsaciga kerčmarja na deželi nemore tirjati, de bi nar žlahtnejí vino točil, ali slastne jedila napravljaj; ali pa de bi mogla kerčmarica olišpana in urna biti, ko fertavka, kakoršne se večidel v velikih mestih najdejo; to pa se more tirjati, de je stanica snažna in hišno orodje očišeno in vredeno, de sta kerčmar in kerčmarica z družino vred priljudna, zgovorna in postrežna. Železna cesta nam bo veliko ptujcov pri-

peljala, ki se bodo, naše lepe kraje ogledovaje, po deželi razkropili, torej je zadnji čas, de se tisti kerčmarji po deželi priljudnosti vadijo, kteri še ne vedó kaj de je prijaznost, gibčnost in postrežnost! Resnična prigodba, ki se je pred nekaj časam ne delječ od nas pripetila, bo moje besede še bolj poterdila, in pokazala, kakó gerda je nepriljudnost nekterih kerčmarjev.

Neki popotnik se pripelje z svojo ženo in svojimi otroci o poldan v neko gostilnico (kerčmo) na velki cesti, kjer je tudi pošta. Dve ženski ste, ko de bi bile nóre, po mostovžu sèmtertje ferkale, brez de bi jima mar bilo poprašati, kaj de popotniki želé. Ko imenovan popotnik vidi pri čem de je, popraša bližno ferkuljo, če bo dobil kaj kosila za-se in za svojo družino? „Njih pa že nimamo cajta pedinati“ — mu ena memo njega skakljaje ošabno pol po nemško pol po slovensko odgovori — „lih kar bo ajlbøgen tukej.“ Kaj je bilo našimu dragimu popotniku družiga storiti, kakor se od teh zarobljenih ljudi naprej podati in v drugi kerčmi kosila iskati. Tode tudi tukaj se mu ni boljši godila, ker tudi tukej ni bilo nič za kosilo pripravljéniga in ker se kerčmarici za drage denarje ni poljubilo, popotnikam kaki dve piški zaklati, od kterih jih je bilo polno dvoriše. Pri ti priči dojde neki drugi popotnik, kteri, ker vidi, de se tukej tudi za gotov denár nič ne dobí, jo urno naprej pobriše. — Lačni otroci pa prosijo neprenehama kosila, kosila! Kaj je tedaj našimu popotniku storiti? On vidi v bližni hiši, gostilnici nasproti, po mestno oblečeniga možá z prijaznim obrazam sedéti. „Sila kola lomi“, si misli, ter se pod okno prijazniga možá podá, kterimu svojo zadergo toži in ga poprosi, ali bi ne bilo mogoče pri njem kaj kosila saj za svoje otroke dobiti? Prijazni mož usliši prošnjo našiga popotnika in ukaže urno pod košatim drevesam na vertu kosilo napraviti, ktero je od urne kuharce kmalo napravljeno bilo in našim popotnikam práv dobro dišalo. Po dokončanem kosilu stopi praznično oblečen gostivnik k svojim gostam pod zeleno drevó na vert — in kdo — kaj mislite ljubi bravci! de je bil? Gospod fajmošter tega kraja so bili, ki so se popotnikov usmilili in jim dobriga kosila dali! Z hvaležnim sercam so popotniki po kosilu od častiljiviga gospoda fajmoštra slovó vzeli in se zadovoljni od ondod podali.

Prav serčno želimo, de bi se nikjer tacih prigodb ne slišalo več in de bi taki deželski kerčmarji vender enkrat razumeli, de je postrežljivost in perljudnost pri vsaki gostarii perva reč, in de si vsak kerčmar sam sebi škodje, če popotnikov prijazno ne sprejema in jim priljudno ne streže. Tudi tega jih moramo opomniti, de nej nikar ne mislijo, de le berači pès hodijo; bogati gospodje in naravoslovci so dostikrat pešci, de zamorejo deželo bolj natanjko ogledovati. Kerčmar mora tedaj z vsakim človekam prijazin biti; če pa ni, se bodo gotovo ljudje tudi njegove hiše ogibali in po tem takim bo, akoravno ima polno klet vina, kmalo na suho prišel.

Kosta.

Hvaležnost visoko postavljeniga sina do svojih kmetiških staršev.

Kakó dalječ jo zamore tudi slovenskiga kmeta sin, bistriga uma in dobriga serca, pripeljati, vidimo nad gospodam Antonam Lavrinam, vitezam reda železniga venca, c. k. vladarskim posve-